

ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป
ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
Analytical Study of Buddha's Image Cerebration Ceremony
in Version of Wat Saen Fang, Muang District,
Chiang Mai Province

พระสิทธวัชญ์ ปญฺญาวตฺตโก (พวงเรือนแก้ว)

โพน นามณี, พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมฺโม

Phra Sitthawat Panyawatthago (Phuangrueankeaw)

Phon Namanee, Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author, E-mail: phrasitthwachypyawththko@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ และศึกษาจากข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพิธีกรรมที่วาดด้วยการสร้างและอบรมสมโภชพระพุทธรูปและเจดีย์ใหม่ มีการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในพิธีกรรม แสดงหลักธรรม เรื่องราวของพระพุทธเจ้า และใช้บทโศลก กล่าวถึงจุดประสงค์ของพิธีกรรมเพื่ออัญเชิญความศักดิ์สิทธิ์เข้าสู่องค์พระพุทธรูป 2) พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับนี้ มีลักษณะการใช้รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายของหลักธรรมผ่านพิธีกรรม เครื่องประกอบพิธีเทียนอบรมสมโภชพระพุทธรูป และบทสังฆปริณาย เพื่อแสดงถึงพุทธภาวะ เป็นการสถาปนา

สู่พระพุทธรูป 3) คุณค่าของพิธีกรรมที่ปรากฏ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคุณค่าเชิงพุทธศิลป์ เป็นการถ่ายทอดความคิดและสภาวะสังคมท้องถิ่น ที่ได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนาผ่านศิลปวัตถุ เพื่อเป็นนัยเชื่อมโยงถึงองค์พระพุทธรูป ด้านคุณค่าเชิงพิธีกรรม ทำให้บุคคลเกิดความปิติ ยังจิตให้ผ่องใส มีความศรัทธาตั้งมั่น ในพระพุทธรูปและพุทธศาสนา ด้านคุณค่าเชิงการสืบทอดพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเข้าถึงหลักธรรมสามารถนำมาปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เป็นการส่งเสริมให้เกิดการสร้างคุณงามความดี และบรรลุสู่ความสงบสุข ตามหลักทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: พิธีกรรม, อบรมสมโภชพระพุทธรูป, วัดแสนฝาง

Abstract

The objectives of the thesis were as follows; 1) to study of Buddha's image cerebation ceremony in version of Wat Saen Fang, Muang District, Chiang Mai Province 2) to analyze Buddha' images cerebation ceremony in version of Wat Saen Fang, Muang district, Chiang Mai province, and 3) to analyze the value of the Buddha's image cerebation ceremony in version of Wat Saen Fang, Muang District, Chiang Mai Province.

The results of research were found that: 1) The Buddha's image cerebation ceremony in version of Wat Saen Fang, Muang District, Chiang Mai Province was a ritual that involved building new Buddha image and pagoda. The ceremony applied principles of creation by using symbolic materials and objects in rituals that showed Buddha's Dhamma and Buddha's story by rhetorical verses. It stated the purpose of the ritual, invoked sanctity into the Buddha image. 2) Analysis of the Buddha's image cerebation ceremony in version of Wat Saen Fang found that the symbolic characteristics were used to convey meaning of Buddhist principles through the ceremony, sacred items for ranking, consumable items for ceremony, candles for cerebation ceremony and Buddhist chanting to represent Buddhahood, the Buddha's attainment being established in the Buddha's image. 3) The values of the Buddha's

image cerebation ceremony in version of Wat Saen Fang, Muang District, Chiang Mai Province were as follows; 1) in Buddhist artistic value, it was to convey idea which was a state of mind and local society that was influenced by Buddhism through artifacts which implied connection to the Buddha, 2) in ceremonial value, it made a person feel joyful and mentally delighted with faith in Buddha and Buddhism 3) in the value for inheritance of Buddhism, it caused the participants to access the Buddhist principles and to apply them in accordance with their own way of life, to promote cultivation of goodness and to achieve peace according to Buddhist principles.

Keywords: Ceremony, Buddha's image cerebation ceremony, Wat Saen Fang

บทนำ

จำเดิมแต่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ย่อมบูชาสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า อาทิ รอยพระพุทธบาท สังเวชนียสถาน อุทกเจดีย์ อุเทสิกเจดีย์ เป็นต้น จนกาลล่วงแล้วเกือบ 700 ปี จึงมีการริเริ่มสร้างรูปเคารพแทนพระพุทธเจ้า เรียกว่า พระพุทธรูป พระพุทธรูปจึงเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธองค์ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2535: 3) ซึ่งมักจะสร้างขึ้นจากวัสดุที่มีค่าน้อยจนถึงวัสดุที่มีค่ามาอย่าง ประณีตงดงาม นิยมประดิษฐานไว้ที่ฐานชุกชีในอุโบสถและวิหารเพื่อให้คนที่มาทำบุญ ได้กราบไหว้บูชา (เกรียงไกร เกิดศิริและคณะ, 2550: 3) ก่อให้เกิดความรู้สึกกระตือรือร้นถึงพระรัตนตรัย การสร้างรูปเคารพทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธรูปนั้น ช่างไทยนิยมสร้างขึ้นตามอุดมคติ และเลือกที่จะไม่ให้ความสำคัญของสามัญลักษณ์ตามหลักของความเป็นจริงเท่าไรนัก หากแต่อาศัยความซาบซึ้งในหลักพุทธปรัชญา อันก่อให้เกิดมโนภาพนำมา ประสานกับศิลปะประติมากรรมพระพุทธรูปในแต่ละสมัย เพื่อให้พระพุทธรูปนั้นเป็นพุทธา นุสติถึงพระพุทธเจ้า พระสัทธรรมและอริยสงฆ์สมมติสงฆ์รวมกันเป็นไตรสรณคมน์ พระพุทธรูปจึงเป็นรูปอุดมคติของพุทธศาสนา มิได้เป็นรูปเหมือนของพระศาสดาเหมือนรูปของศาสดา ในศาสนาอื่น (หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์, 2531: 245-246)

เมื่อมีการสร้างพระปฏิมาขึ้น รูปพุทธปฏิมานั้นย่อมเป็นสัญลักษณ์แทนความคิดเรื่อง “ความบริสุทธิ์อย่างแท้จริง” และสมควรแก่การยึดถือเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ก่อให้

เกิดความเชื่อว่าพระพุทธรูปนั้นยังมีจิตวิญญาณของพระพุทธเจ้าสถิตอยู่ การบูชาด้วย อามิสนานาประการที่สามารถหาได้ภายในภูมิประเทศนั้น จะถูกใช้บูชาถวายพระพุทธรูป เช่น การบูชาด้วยเครื่องหอม โดยลักษณะใช้อบ,รม เป็นการเผาให้เกิดควันที่มีความหอม การใช้ผ้ามีค่าสำหรับถวายบูชาด้วยการห่มองค์พระเมื่อฤดูกาลที่หนาวเย็นมาถึง มีการสุม ฟืนสำหรับก่อไฟถวาย (ประเพณีตานหลวงไฟพระเจ้า) การถวายโภชนะ เป็นต้น (อรุณ รัตน์ วิเชียรเขียว, 2558: 147) เหล่านี้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความเป็นนามธรรม เป็นการ ทำให้พระพุทธรูปเสมือนทรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์และอานุภาพ ควรแก่การสักการบูชาของ พุทธศาสนิกชนทั่วไป

พระพุทธรูปจึงถือได้ว่าเป็นสรณะอันเกษมสูงสุด มีอำนาจที่จะปกป้องคุ้มครอง ผู้กราบไหว้บูชา นานับการ ก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลลดบันดาลความสำเร็จ เป็นศูนย์รวม ของการบูชา พระพุทธรูปที่สร้าง จะมีพลังศักดิ์สิทธิ์ และทรงเดชานุภาพ ตามคติทั่วไป ต้อง นำเข้าสู่พิธีพุทธาภิเษกก่อน ภาษาล้านนา เรียกว่า พิธีกรรมอบรมสมโภช เป็นพิธีสำคัญ ที่จะ เรียกศรัทธาขอพุทธศาสนิกชนได้มาก (พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์, 2559: 4)

ในการจัดพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูป ปัจจุบันได้มีการผสมผสานเอา พิธีแบบภาคกลางเข้ามา รวมถึงพิธีพราหมณ์ด้วยซึ่งแทบจะแยกกันไม่ออกเลยก็ว่าได้ พิธีที่ เกี่ยวข้องอาทิ พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ พิธีเชิญพระอุปคุต พิธีบวงสรวงบูชาฤกษ์เป็นต้น ซึ่งในการจัด พิธีดังกล่าวจะมีการจัดเตรียมความเรียบร้อยต่างๆ ค่อนข้างมาก รวมไปถึงมณฑลพิธีซึ่งต้อง มีการประดับประดาตุงไชยช่อชั้น ชัด(सान)รั้วราชวัตร ฉัตร ธง ต่างๆ รวมทั้งปลูกต้นกล้วย ต้นอ้อยตามแบบบ้านโบราณประเพณี ซึ่งการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวถ้าจะให้สมบูรณ์ แบบแล้ว ต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์และผู้รู้หลายๆด้านมาช่วยกันจัดพิธีดังกล่าว ทั้งนี้การ จัดพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูปในแต่ละท้องถิ่นก็มีความแตกต่างกันออกไป ทั้งเรื่อง ของพิธีการ การจัดเตรียมสถานที่ ข้าวของเครื่องใช้ในพิธี ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของวัด หรือผู้จัดพิธีนั้น ๆ พิธีจะเล็กหรือใหญ่ก็มีความแตกต่างกันออกไปเช่นกัน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและวิเคราะห์พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ณ บั๊ บัดแสนผาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ จากองค์ความรู้ดัง กล่าว และทราบถึงคุณค่าพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูป เพื่อประโยชน์ต่อการทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสำเนาเอกสารแบบใช้การสังเกตและศึกษาจากข้อมูลเอกสาร รวบรวมข้อมูลนำมาประมวลเป็นองค์ความรู้ ซึ่งจะมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การศึกษาและรวบรวมข้อมูล ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จากพระไตรปิฎกและหนังสือระเบียบพิธีกรรมของวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความวิจัย ตำราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

- 2) รวบรวมเอกสาร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

- 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญที่ถือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา ด้านพิธีกรรมล้านนาและพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง ดังนี้

- (1) พระครูวินิจสุภาจาร เจ้าคณะอำเภอแม่ออน เจ้าอาวาสวัดสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

- (2) พระครูสุคนธ์กิตติสาร เจ้าอาวาสวัดคันธาพุกษา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

- (3) พระมหาตุลการ ญาณสมปนโน เจ้าอาวาสวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

- (4) สรุชัย เงามิตร บ้านหนองสีแจ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

- 4) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง
- 5) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมารวบรวม และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลให้เป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 6) สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ จากข้อมูลที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป วิเคราะห์พิธีกรรมและคุณค่าของพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง พบว่า

1) พิธีกรรมเป็นสื่อกลางระหว่างศาสนิกชนและศาสนา ที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อโดยมีจุดประสงค์ให้เกิดความศรัทธาดีลัทธิ ความเป็นสิริมงคล อาศัยรูปแบบและวิธีการปฏิบัติในพิธีต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของผู้นับถือทางศาสนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อจะมีการเล่าถึงตำนาน ถ้าเกี่ยวกับข้อห้ามจะเป็นเรื่องของการมีกฎบังคับ เป็นภาพสะท้อนชีวิตทางสังคม เป็นวิธีการสื่อสารและภาพสะท้อนของการกระทำต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งทำให้บุคคลมีสถานะและบทบาทที่ชัดเจน เป็นการกระทำเชิงสัญลักษณ์ซึ่งอยู่นอกเหนือเรื่องราวในชีวิตประจำวัน การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการแสดงความหมายและมีการแสดงให้เห็นความมหัศจรรย์หรือความสำคัญของสิ่งนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเกรงขามหรือเคารพนับถือด้วย (สมิทธิ์ สระอุบล, 2534: 6) พิธีอบรมสมโภชนั้นมีการสันนิษฐานว่าอาจจะมีต้นเค้ามาจากศาสนาพราหมณ์ พื้นที่ภาคกลางของไทยนั้นเรียกพิธีนี้ว่าพิธีพุทธาภิเษกโดยมีการประกอบพิธีสงฆ์นำมูรธาภิเษกเป็นต้น คำว่าอบรม นั้น แยกเป็น 2 คำ คือ อบ หมายความว่าด้วยกลืนในที่ที่คว้นกระจายออกไปไม่ได้ รม ในเอกสารตำราการสร้างพระพุทธรูป ของวัดศรีโคมคำ มีการให้เผารูปกายาน เกสนา คู จัน อันหอมอบพระพุทธรูปด้วย สมโภช หมายความว่า เป็นการเฉลิมฉลองใหญ่ เพื่อเป็นมงคล เพื่อความยินดีร่าเริง (พระสาธุเจ้าสยาม สิริบุญโญ, 2559: 154-155)

ในสมัยของพระเจ้าติโลกปนัดดา หรือที่ทั่วไปเรียกกันว่าพระเมืองแก้ว ซึ่งพระองค์เป็น พระปนัดดาของพระเจ้าติโลกราช มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อว่าพระมหินทเถระ อยู่วัดป่าหนองท่า เวียงสุง ซึ่งท่านเป็นหลานของพญาแก้วท้าว ตัวท่านเองเกิดในสมัยของพระเจ้าติโลกราช ได้ไปศึกษาพระพุทธศาสนาในดินแดนพุกามประเทศ เมื่อกลับมายังเมือง

เชียงใหม่ จึงได้นำคติการ สร้างพระพุทธรูป พระเจดีย์ รวมถึงพิธีอบรมสมโภชพุทธานุภาพนี้ เข้ามาด้วย โดยท่านคงนำมา ปรับปรุงรจนาก่อนใหม่ให้เข้ากับคติความเชื่อ และหลักธรรม ของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ในล้านนานั้น “พิธีกรรมอบรมสมโภชพระเจ้า” หรือเรียก อีกอย่างหนึ่งว่า “พิธีกรรมการบวชพระเจ้า” มักจะทำขึ้นเนื่องในโอกาสทำบุญพิเศษ เช่น ฉลองถาวรวัตถุหรือมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะขัดเกลาและทำให้เกิด ความบริสุทธิ์แก่องค์พระพุทธรูป นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการอาราธนาพระพุทธรูป สถาปนาเอาความศักดิ์สิทธิ์ให้เข้ามาประดิษฐานในองค์พระพุทธรูปเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ แทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์ ดุจดังดำรงพระชนม์ชีพอยู่ (มูลนิธิสารานุกรม วัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542: 7781-7785)

พิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง ได้กล่าวถึงพิธีกรรมเกี่ยวกับการสร้างพระพุทธรูปและเจดีย์ใหม่ โดยการพิจารณาตามหลักภูมิศาสตร์ คือควรสร้าง ในช่วงฤดูหนาวและฤดูแล้ง ไม่นิยมในฤดูฝน และเป็นวันที่ไม่ตรงกับวันไม่ดีทางโหราศาสตร์ ตามจันทรคติอันเป็นสิ่งที่ชาวล้านนาคิดถือเป็นสำคัญ (สุรัชย์ เงามิตร, 2559: สัมภาษณ์) เมื่อได้ทำการก่อสร้างพระพุทธรูปใหม่ พระเจดีย์ใหม่เสร็จแล้ว จึงมีการอบรมสมโภชพุทธานุภาพให้เกิดความเป็นสิริมงคล และมีเตชะฤทธิต่อรูปเคารพแห่งพระพุทธเจ้า ให้ความ มั่งคั่งถาวร สืบต่อพระพุทธศาสนา ในเบื้องต้น จะมีการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม 3 หมวด คือ 1) เครื่องอัฐบริขารและเครื่องสูงประกอบพระอิศริยยศ 2) เครื่องน้ำพิธิพุทธานุภาพ เป็นน้ำสำหรับใช้ในการรดสรงองค์พระพุทธรูป 3) ชันตั้งอบรมสมโภช สำหรับเป็น เครื่องก้านลแก่ครูบาอาจารย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ในพิธีมีการโยชน์หลวงและขันห้า โทฐากส์ก่อน คำว่า “โย” หรือ “ยอ” นี้มีลักษณะเหมือนกับการอ่านโองการบูชาฤกษ์ของ โทฐหลวงในพิธีพราหมณ์ต่าง ๆ ในภาคกลาง มักพบในพระราชพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับฤกษ์ ยาม การโยชน์หลวงหรือขันห้าโทฐากส์จึงเสมือนเป็นการอ่านโองการแบบล้านนา สำหรับ เป็นการบอกกล่าวพระรัตนตรัย ครูบาอาจารย์ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้รับรู้รับ ทราบถึงการประกอบพิธีและการสวดมนต์หรือพระคาถาต่าง ๆ รวมทั้งขอความสุขสวัสดิ์ เกิดแก่ผู้ร่วมพิธีทั้งหลาย และการขอมาต่อพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ จากนั้นจึงเป็น การสวดมนต์ตัน ตามความนิยมในพิธีกรรมมงคลแบบล้านนา

2) พิธีกรรมมีการใช้สัญลักษณ์ ให้ประจักษ์แทนความหมายหลักธรรมผ่าน ระเบียบวิธีการ ภาษาที่ซับซ้อน เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและความเชื่อ เพื่อจุดประสงค์ทางศาสนา การใช้สัญลักษณ์ในพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับ

วัดแสนผาง ที่เด่นชัดคือ อุปกรณ์เครื่องใช้ในพิธีกรรม ได้แก่ เครื่องอัฐฐบริหาร เครื่องสูง ประกอบพระอิศริยยศ เทียน บทสวดสำหรับสมโภช เป็นต้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์สื่อให้เห็น พุทธประวัติ ที่เกี่ยวข้องด้วยกับตำนานแม่กาเผือกของดินแดนล้านนา และหลักธรรมที่ ดำรงไว้ซึ่งพุทธภาวะ อาทิ บารมี 30 ประการ ลำดับฐานต่างๆ การสวดมนต์ตัน และสวด ต่เบิก เป็นการใช้อุปกรณ์หรือท่อง ขัษขานบทมนต์ ที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้ คนทั่วไปในพิธีกรรมได้สดับ ที่ได้เสียงขัษขานเป็นท่วงทำนองที่ไพเราะมาก เป็นการลำดับ เหตุการณ์ตั้งแต่พระพุทธเจ้าประสูติ จนถึงขณะตรัสรู้ พิธีกรรมนี้จึงก่อให้เกิดความเข้าใจ ศรัทธา ทำให้เกิดคุณค่า และนำไปยึดถือปฏิบัติของศาสนิกชน และสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ ต่อพระพุทธรูปเป็นสำคัญนั่นเอง

3) พิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูป ณ บั้ววัดแสนผางนี้ เป็นพิธีกรรมที่มีความ สัมพันธ์ระหว่างศาสนากับท้องถิ่น จึงก่อให้เกิดคุณค่า 3 ประการ คือ 1.คุณค่าเชิงพุทธ ศิลป์ วัดแสนผางเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของนครเชียงใหม่ ได้รับอุปถัมภ์จากเจ้าผู้ครองนคร เชียงใหม่มาหลายร้อยปี องค์ความรู้ด้านพิธีกรรมจึงถูกสืบทอด แยกทอด ปรับปรุงและ แก้ไข โดยพระมหาเถระและปราชญ์ในราชสำนักเชียงใหม่มาโดยตลอด โดยอาศัยวัตถุที่ เกี่ยวข้องในพิธีกรรมและระเบียบวิธีการ เพื่อนำเสนอทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและสิ่งที่เป็น นามธรรมที่ปรากฏและแอบแฝงอยู่ในพิธีกรรม สำหรับสื่อความหมายถึงพระพุทธเจ้าตาม ความเชื่อพุทธประวัติ ทั้งรูปแบบของอุดมคติ รูปแบบเสมือนจริง โดยเมื่อพิจารณาตามหลัก การช่างต้น มีจึงการใช้ศิลปะวัตถุในการเชื่อมโยงถึงองค์พระพุทธเจ้าอย่างชัดเจน มีการใช้ เครื่องประกอบเกียรติยศแบบล้านนาที่เรียกว่าเครื่องหลวงหรือเครื่องเทียมยศ (เครื่องราช กฤตภัณฑ์) ซึ่งเป็นศิลปะวัตถุที่ใช้สำหรับบ่งบอกถึงสถานะทางสังคมในฐานะของกษัตริย์ หรือชนชั้นสูงของล้านนา 2. คุณค่าเชิงพิธีกรรม เครื่องบูชา เครื่องพิธี เครื่องประโคมต่าง ๆ ในพิธีกรรมล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดความปิติ ยังจิตผ่องใส และเกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับศาสนา มากยิ่งขึ้น การสร้างความปิติ จิตผ่องใสนี้เอง นับว่าเป็นการพัฒนาจิตใจตามหลักของ พระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา พิธีกรรมจึงเป็นเครื่องชักนำให้เกิดคุณค่าทางด้าน จิตใจ ก่อให้เกิดความรู้สึกศรัทธา และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันเป็นปัจจัยพื้นฐาน นำไปสู่การปฏิบัติธรรม สำหรับนำตนเองเข้าถึงธรรม เกิดความสงบสำรวมทางกายวาจาและ ใจอยู่ในหลักศีล 5 เพื่อบรรลุมรรคผลในอนาคต 3.คุณค่าเชิงการสืบทอดพระพุทธศาสนา พุทธปรัชญาที่เป็นนามธรรม ถูกถ่ายทอดสืบทอดผ่านรูปธรรม คือพิธีกรรม ก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ อันเป็นต้นเค้าของศรัทธาในทางพุทธศาสนา 4 ประการ ที่ประกอบด้วย

เหตุผล คือ เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ศรัทธาในตัวเองเป็นผลทำให้เจตนารมณ์และคุณค่าของคำสอนในพุทธศาสนา ซึ่งมีลักษณะเป็นพุทธปรัชญาได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้พุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงไม่ผิดเพี้ยน สำหรับเป็นที่พึ่งทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน และประชาชนทั่วไป ผู้ใคร่รู้ในพุทธศาสนา ในหลักคำสอนที่เป็นพุทธปรัชญาต่อไปอย่างไม่มีสิ้นสุด นำพาพุทธศาสนิกชนให้เกิดความใกล้ชิดและเข้าสู่หลักคำสอนที่แท้จริงของศาสนา เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อจิตใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานพฤติกรรมของบุคคล ส่งผลต่อการพัฒนาสังคม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม อันดีงามเป็นมรดกที่บรรพบุรุษรักษาไว้ให้ให้ดำรงอยู่ได้ตลอดกาล ทำให้พุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง นำไปสู่วัฒนธรรมอันดีงามซึ่งคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะของชาวล้านนาเชียงใหม่ ยากจะหาไหนเสมอเหมือนได้

อภิปรายผล

1) พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนผาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการถ่ายทอดความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธรูป ผ่านพิธีกรรม โดยจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติตามแบบล้านนา และการขับขานโวหารบทมนต์ บูชาบอกกล่าวพระรัตนตรัย ครูบาอาจารย์ ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้รับรู้ถึงการประกอบพิธีกรรม ขอมมาต่อพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์เพื่อให้เกิดความสุขสวัสดิ์เกิดแก่ผู้ร่วมพิธี และเพื่อสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ เกิดความเป็นสิริมงคล มั่นคงถาวร สืบทอดพระพุทธศาสนา

2) วิเคราะห์พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนผาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

หลักธรรมได้ถูกสอดแทรกไว้ในพิธีกรรม สำหรับเป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธคุณและคุณธรรมในทางพุทธศาสนา ให้สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม อันประกอบด้วยหลักจริยธรรม ได้แก่ การไม่ทำความชั่ว การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และใช้พิธีกรรมเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนหลักธรรม พุทธประวัติ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงขณะที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ 2 ประการ คือ 1. หลักธรรมเชิงสัญลักษณ์ในพิธีกรรม ได้แก่ เครื่องอัฐบริขารและเครื่องสูงประกอบอภิสริยยศ เป็นสัญลักษณ์สื่อให้เห็นถึงความเป็นเพศนักบวชของพระพุทธเจ้าที่ใช้ชีวิตเช่นเดียวกับบุคคล

ทั่วไปและฐานะทางสังคม โดยเชื่อมโยงกับความเชื่อท้องถิ่น เครื่องอุปโภคบริโภคในพิธีกรรม เป็นวัสดุอุปกรณ์ซึ่งแทนความหมายหลักธรรม คือ พุทธภาวะจักขุ ญาณ และวิสุทธิ ผ่านการติดซี่ผึ้งพระพักตร์ แว่นสายตาพระเจ้า พัดขนนกยูง เป็นต้น เทียนอบรมสมโภชพระพุทธรูป ซึ่งทำจากขี้ผึ้งแท้จะมีความหอม จึงเป็นที่มาของคำว่า “อบ” และ “รม” อันเป็นลักษณะการปรุงด้วยกลิ่นหรือควัน เป็นสัญลักษณ์แทนหลักธรรม ประกอบด้วย เทียนธาตุทั้ง 4 เทียนชัย เทียนมงคลชัย เทียนมงคลขวา เทียนนวลโลกุตตระ เทียนวิปัสสี เทียนโสฬส ญาณ 2. บทสังวรียาย การนำพระสูตร มนต์คาถา มาขับขานผ่านท่วงทำนอง สำหรับแจ้งสาระธรรม ให้ผู้ร่วมพิธีได้สดับ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ บทสวดต์มนต์ต้น และพระธรรมเทศนา, บทเบิกพระเนตร และสวดต์เบิก เป็นการให้การเอื้อนเอ่ยให้เป็นการทำนองผ่านการประสานเสียง เพื่อสาธยายเหตุการณ์สำคัญตั้งแต่ประสูติจนตรัสรู้ กล่าวสรรเสริญถึงพระบารมีของพระพุทธเจ้า พระสาวก และลำดับการการบรรลุนวมถึงหลักธรรมที่ทำให้บรรลุนเป็นพระพุทธเจ้า

3) คุณค่าพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

(1) พิธีกรรมที่ส่งผลต่อความเชื่อ ความคิด ความศรัทธา ศิลปะวัฒนธรรม และการปฏิบัติตนในทางพุทธศาสนาและสภาพวิถีชีวิตสังคมของชาวล้านนา 3 ประการ คือ (1) คุณค่าเชิงพุทธศิลป์ ศิลปวัตถุในพิธีกรรมได้รับอิทธิพลจากราชสำนักล้านนาอยู่มาก ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องราวพุทธประวัติ มีการเชื่อมโยงถึงองค์พระพุทธรูปอย่างชัดเจน ธรรมะ คีตะ ซึ่งหมายถึงการนำหลักธรรมมาขับร้อง เพื่อสรรเสริญถึงพระคุณของพระรัตนตรัยผ่านสุนทรียะที่ถูกถ่ายทอดในพิธีกรรม ดังที่ พระครูสิริสุตาภิณธ์ (พระครูสิริสุตาภิณธ์ (ศุภชัย คำปัน), 2545: 8) ได้ประมวลไว้ในงานวิจัย เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมที่ใช้ในพิธีพุทธาภิเษกแบบล้านนา ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการใช้รูปแบบของวรรณกรรมต่างๆ ในพิธีกรรมนี้ว่า สามารถแบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ 1) หมวดโวหาร มีลักษณะที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง และร้อยแก้วความเรียง กล่าวสรรเสริญพุทธคุณและพุทธประวัติโดยย่อ (2) หมวดคัมภีร์เทศน์ มีลักษณะที่แต่งด้วยร้อยแก้วความเรียง กล่าวพระสัทธรรมและสำนวนภาษาล้านนาที่ดงาม ดำเนินความตามพุทธประวัติในแต่ละช่วง ให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้รับทราบ (3) หมวดบทสวดและคาถา ประกอบด้วยบทสวดมนต์ต้น สวดเบิก บทสวดเบิกพระเนตร แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ แต่งด้วย คำประพันธ์ร้อยแก้ว ความเรียงบ้าง คำประพันธ์ฉันทลักษณ์บ้าง และร้อยแก้วความเรียงปะปนกับคาถาบาลีบ้าง

ซึ่งแต่ละหมวดมีสาระสำคัญเพื่อเป็นการประสานความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมและพิธีกรรมในพื้พุทธาภิเษก พิธีกรรมจึงเป็นเครื่องมือในการเสริมความศักดิ์สิทธิ์ ในขณะที่วรรณกรรมทำหน้าที่ประกาศองค์คุณอันประเสริฐของพระบรมศาสดา และพระธรรมคำสั่งสอนที่พระองค์ได้ตรัสรู้แล้วนำมาสอนแก่พุทธบริษัททั้งหลาย เป็นการบอกเล่าเรื่องราวผ่านพิธีกรรม ย้ำศรัทธาปสาทะของพุทธศาสนิกชน โดยการสร้างจินตนาการ เสมือนผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้รับรู้และอยู่ในเหตุการณ์ที่ปรากฏในพุทธประวัติ งานวิจัยข้างต้น สามารถตอบย៉ำให้เห็นลักษณะพุทธศิลป์ในพิธีกรรมอบรมสมโภชเช่นนี้ว่า มีคุณค่าในการโน้มน้าวใจให้รู้สึกปลาบปล้ม ชื่นชม รื่นเริงบันเทิงใจ โดยไม่จำกัดสภาพทางจิตวิญญาณที่นำไปสู่ความเป็นรูปธรรม ในท่ามกลางบรรยากาศของพิธีกรรมที่ตกแต่งอย่างงดงามอลังการด้วยเครื่องประกอบพิธีที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาในพุทธประวัติ ทำให้ผู้สตั้บรับฟังและผู้สวดเองมีสมาธิจิตตั้งมั่น นำไปสู่การเจริญเมตตาภาวนาในลำดับขั้นที่สูงขึ้นไป พิธีกรรมสร้างคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาผ่านความเชื่อทางศาสนา ที่รับอิทธิพลมาจากพุทธปรัชญา ที่กล่าวถึงทำให้เกิดการอนุรักษ์ความรู้ทางศิลปวัตถุในพิธีกรรมและวิถีการปฏิบัติที่มีความงดงามเชิงศิลปะที่ถูกสอดแทรกพุทธปรัชญาไว้ ทำให้บุคคลทั่วไปเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา

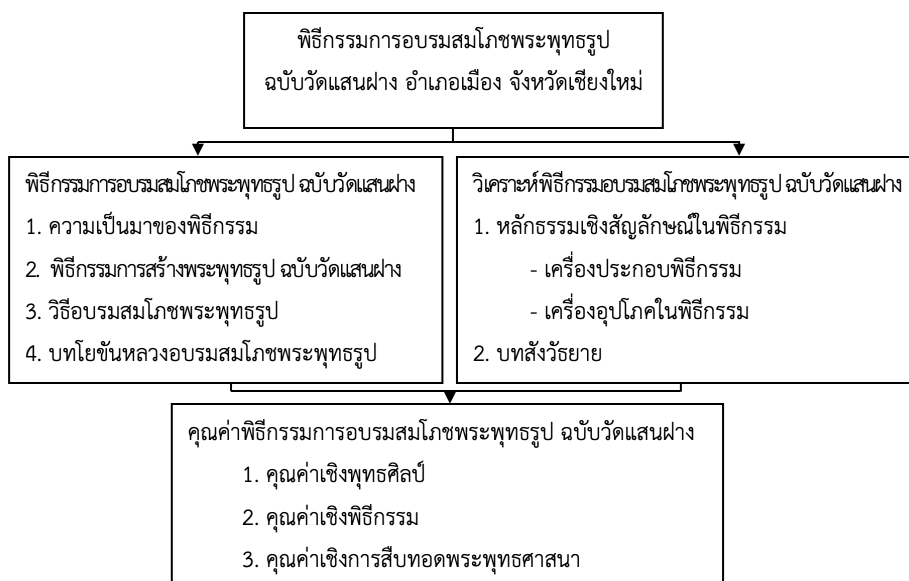
(2) คุณค่าเชิงพิธีกรรม ระเบียบพิธี และองค์ประกอบต่าง เป็นการสื่อสารถึงความสำคัญและคุณค่าของพุทธปรัชญา ทั้งในรูปแบบของรูปธรรมและนามธรรม สร้างคุณค่าทางด้านจิตใจ ทำให้บุคคลมีความศรัทธาตั้งมั่นในพระพุทธเจ้าและพุทธภาวะ เกิดความรู้สึกลึกซึ้งติดกับศาสนามากยิ่งขึ้น ดังที่ พระมหาสมเจต สมจารี (พระมหาสมเจต สมจารี, 2561: 10) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดพุทธภาวะในพุทธปรัชญา ได้กล่าวถึงแนวคิด 3 ประการคือ 1) พระโพธิสัตว์ของพุทธปรัชญาเถรวาทในมุมมองของพุทธปรัชญามหายาน 2) พุทธภาวะของพุทธปรัชญาเถรวาทในมุมมองของพุทธปรัชญามหายาน และ 3) พุทธภาวะหลังปรินิพพานของพุทธปรัชญาเถรวาทในมุมมองของพุทธปรัชญามหายาน จากการศึกษาสามารถกล่าวโดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า ทั้งพุทธปรัชญามหายานและเถรวาทยอมรับถึงการมีอยู่ของพุทธภาวะ ว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีพุทธภาวะทั้งสิ้น เห็นได้ว่า การจะสามารถเข้าถึงพุทธภาวะนั้นได้อย่างเป็นรูปธรรม พิธีกรรมอบรมสมโภชนั้นเองจะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงพุทธปรัชญาต่างๆ ได้อย่างตรงความมุ่งหมาย เพราะเมืองเชียงใหม่มีความเจริญรุ่งเรืองผูกพันกับพุทธศาสนาทั้งฝ่ายมหายานและเถรวาท มาอย่างยาวนานนับพันปี ทำให้หลักพุทธปรัชญาต่างๆ ได้ฝังรากลึกลงในจิตใจของพุทธศาสนิกชนในสังคม มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ พิธีกรรม

จึงมีการใช้ของวัฒนธรรมร่วมกันในการกำหนดระเบียบ แบบแผน แสดงผ่านบทประพันธ์ โวหารที่ใช้สำหรับขับโองการและแสดงธรรมเทศนาในพิธีกรรม สำหรับเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงแนวความคิด ความเชื่อและพุทธปรัชญา ให้ปรากฏแก่พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมพิธีกรรม ก่อให้เกิดความเข้าใจและศรัทธาพระพุทธรูปและพุทธปรัชญาพุทธศาสนาที่หลอมรวมกับความเชื่อภายในท้องถิ่น

(3) คุณค่าเชิงการสืบทอดพระพุทธรูป พุทธศาสนิกชนชาวล้านนา สร้างพระพุทธรูปไว้เป็นที่เคารพสักการะแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรัชญาทางศาสนาถูกถ่ายทอดสอดคล้องเข้ากับวิถีชีวิตของคนภายในสังคมผ่านพิธีกรรม พระพุทธรูปจึงมีสถานะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและมีพิธีกรรมอบรมสมโภชเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้เกิดการสร้างคุณงามความดีต่อไป ดังที่ ศิริพงศ์ ศักดิ์สิทธิ์ (ศิริพงศ์ ศักดิ์สิทธิ์, 2554: 3) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง คติการสร้างพระพุทธรูปไม้ในล้านนา ว่า การสร้างพระพุทธรูปมีการอาศัยปัจจัย 5 ประการ คือ 1) คติความเชื่อท้องถิ่น 2) การพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ 3) การนับถือพระพุทธรูปในวัฒนธรรมล้านนา 4) ลักษณะการสร้างพระพุทธรูปไม้ในล้านนา และ 5) วัสดุและเทคนิคการสร้าง โดยเฉพาะเรื่องคติความเชื่อและการนับถือพระพุทธรูปในวัฒนธรรมล้านนา ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า พิธีกรรมการสร้างพระพุทธรูปไม้ในล้านนา มีกรอบแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องศาสนาที่มีการจารึกซ้ำๆ กัน โดยการประสานความนับถือร่วมกันผ่านพระพุทธรูป โดยแนวคิด 5 ประการ คือ 1) เพื่อคำขุพระพุทธรูปศาสนา 5,000 ปี 2) เพื่อถวายเป็นพุทธรูปบูชาแก่คนและเทวดาทั้งหลาย 3) เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปถึง ปิยชนผู้ล่วงลับ 4) เพื่อคำขุดวงชะตาตนเอง และ 5) เพื่อแก้บน เนื่องด้วยความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา อันเป็นความเชื่อเดิมในท้องถิ่นแถบล้านนาคือ จึงกล่าวได้ว่า การพิธีกรรมเนื่องด้วยการสร้างพระพุทธรูป เป็นการใช้พิธีกรรมเพื่อตอบสนองความเชื่อดั้งเดิมและความศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาที่ส่งผลกับวิถีชีวิต เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในยามสุข ยามทุกข์ ซึ่งจุดมุ่งหมายสูงสุด คือการพบความสุข ทั้งในมนุษย์โลก เทวโลก และโลกพระนิพพาน แนวทางพุทธปรัชญาที่ถูกสอดแทรกไว้ในรูปแบบของพิธีกรรมและพระพุทธรูป จึงนำพาพุทธศาสนิกชนให้เกิดความใกล้ชิดและเข้าสู่หลักคำสอนที่แท้จริงของศาสนา เป็นแสงสว่างนำทางนำพาไปสู่ทิศทางที่ดีที่งาม พุทธปรัชญาที่สอดแทรกอยู่ในพิธีกรรม ได้แสดงให้เห็นข้อสัจธรรมต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นสิ่งวิเศษ ที่พระพุทธรูปองค์ได้ทรงตรัสรู้ ถูกนำมาถ่ายทอดลงสู่วัตถุเครื่องบูชาต่าง ๆ ในพิธีกรรม เป็นสื่อสัญลักษณ์ให้เข้าถึงและหรือบอกวิถีทางที่จะไปให้ถึงจุดหมายปลายทาง เมื่อพุทธศาสนิกชนได้เข้าใจ เกิดปัญญาขึ้นในจิตแล้วนำเอาพุทธปรัชญา

นั้นไปประพฤติปฏิบัติตาม ก็จะสามารถไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ มรรค ผล นิพพาน พุทธศาสนาจึงสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง เป็นเครื่องประคองจิตให้ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว บุคคลเมื่อมีความเชื่อและศรัทธาในสิ่งเดียวกันทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน เกิดสายสัมพันธ์ทางจิตใจนำมาซึ่งกิจกรรมที่เป็นผลดีต่อส่วนรวมอื่น ๆ อีกมากมาย สร้างความสมดุลทางใจแก่บุคคลและสังคม โดยอาศัยพุทธปรัชญา พุทธประวัติเป็นแนวทางทำให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมของสังคม นำไปสู่วัฒนธรรมอันดีงามของสังคม พร้อมทั้งตระหนักถึงคุณค่า และพยายามธำรงรักษาไว้ สืบทอดและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุป

พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ฉบับวัดแสนฝาง ได้สะท้อนองค์ความรู้ ความเข้าใจ ในพุทธปรัชญาและถ่ายทอดความเป็นนามธรรมสู่รูปธรรม เพื่อสำแดงพุทธภาวะ พุทธประวัติ ในรูปแบบและความหมายเชิงสัญลักษณ์ ไปสู่พระพุทธรูป ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา 4 ประการ คือ เชื่อกาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (ตถาคตโพธิสัทธา) เชื่อกฎแห่งกรรม

(กัมมสัทธา) เชื่อในผลของกรรม (วิปากสัทธา) เชื่อว่าเราได้รับผลของกรรมที่ทำ มีโชอันาจเหนือธรรมชาติใดที่กระทำต่อชีวิตของเราได้ (กัมมัสสกตา)

พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป จึงเป็นเครื่องมือในการสร้างความศรัทธา ความปลาบปลื้มบันเทิงใจ ขณะเดียวกันก็เป็นสื่อนำเข้าถึงหลักธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยอิทธิพลความเชื่อของท้องถิ่นกับพุทธศาสนา สถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ศรัทธาสู่พระพุทธรูป เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและแสดงพุทธปรัชญาคำสอน สำหรับเป็นแสงสว่างนำพาตนเองและสังคมไปสู่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ดีงาม ก่อให้เกิดคุณค่าและพยายามดำรงรักษาไว้และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น อันเป็นหมุดหมายสำคัญของพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูป ณ บัณฑิตสถานผาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ณ บัณฑิตสถานผาง มีการแสดงระเบียบวิธีการ และหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อปฏิบัติในรูปแบบพิธีกรรมล้านนา ฉะนั้นจึงควรมีการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักและศึกษาต่อสาธารณะมากขึ้น เพื่อให้ผู้สนใจได้รับข้อมูลความรู้เชิงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูป ซึ่งสอดแทรกพุทธปรัชญาและคุณค่าในทางพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ไว้อย่างมากมาย เพื่อการปฏิบัติตนตามพุทธวิถีเป็นเครื่องมือไปสู่ความพ้นทุกข์ รวมทั้งได้รักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามต่อไป

2) จากผลการวิจัยพบว่า มีการใช้ลักษณะเชิงสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายของหลักธรรมผ่านพิธีกรรม ฉะนั้นจึงควรมีการศึกษางานด้านประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่เพิ่มเติม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษา และเพื่อให้เข้าใจบริบทความเป็นมาของสัญลักษณ์และสิ่งของต่างๆ ที่ถูกสอดแทรกในพิธีกรรมตามอย่างวัฒนธรรมเชียงใหม่

3) จากผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมได้แสดงคุณค่าเชิงพุทธศิลป์ เชิงพิธีกรรม และการสืบทอดศาสนา ที่ได้รับอิทธิพลของความเชื่อวัฒนธรรมในท้องถิ่น ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างศรัทธาและส่งเสริมการนำมาปฏิบัติให้สอดคล้องตามหลักพุทธศาสนา ฉะนั้นวัดในภาคเหนือซึ่งนิยมใช้รูปแบบพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูป ณ บัณฑิตสถานผาง จึงควรมีการสื่อสารสารัตถะของพิธีกรรมโดยใช้ความรู้ความเข้าใจอย่างมีหลักการแก่ประชาชนทั่วไป หากสามารถนำไปใช้และเผยแพร่แล้ว พุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองสืบไป สามารถนำมาเป็นเครื่องมือบอกเล่าประวัติศาสตร์ของล้านนา และเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ ทำให้ชีวิต

พบกับสันติสุขและสังคมเจริญรุ่งเรืองทั้งวัตถุและศีลธรรมควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรมีการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมการอบรมสมโภชพระพุทธรูประหว่างฝ่ายเถรวาทและมหายาน
- 2) ควรมีการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธปรัชญาที่ปรากฏในพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูปฉบับอื่น ๆ
- 3) ควรมีการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องพุทธปรัชญาพิธีกรรมการสร้างพระพุทธรูปในคัมภีร์เถรวาทและมหายาน

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร เกิดศิริและคณะ. (2550). **ปงสนุก : คนตัวเล็กกับการอนุรักษ์**. กรุงเทพมหานคร: อุษาคเนย์.
- พระครูสิริสุตาภิรมย์ (ศุภชัย คำปัน). (2545). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมที่ใช้ในพิธีพุทธาภิเษกแบบล้านนา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาภาษาและวรรณกรรมล้านนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาสมเจต สมจारी. (2561). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดพุทธภาวะในพุทธปรัชญา**. สารนิพนธ์ปริญญา พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริพงษ์ ศักดิ์สิทธิ์. (2554). คติการสร้างพระพุทธรูปไม้ในล้านนา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์: บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2535). **พุทธประวัติจากพระโอษฐ์**. กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร. พระสาธุเจ้าสยาม
- สิริบุญโณ. (2559). **อริยะประเพณีล้านนา**. แพร่: ม.ป.ท.
- พิสิฐ โคตรสุโพธิ์. (2559). **คติการสร้างพระพุทธรูปในล้านนาจากเอกสารโบราณ**. เอกสารประกอบการบรรยายในการสัมมนา โครงการเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ห้องราชวัติ โรงแรมคุ้มภูคำ เชียงใหม่. (เอกสารสำเนา)

- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่มที่ 8 : ปางหมู, วัด-พระธาตุ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สมิทธิ์ สระอุบล. (2534). **มานุษยวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์. (2531). **โบราณคดี**. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงบริบาลบุรีภัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักราชเลขาธิการ.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2558). **พระพุทธรูปตามคติชาวล้านนา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ เงามัตถ. (2559). **บ้านหนองสีแจ่ง ตำบลหนองแฝก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่**. สัมภาษณ์. 5 มกราคม.